

Vlaams
Parlement

stuk **1860** (2012-2013) – Nr. 1
ingediend op 11 januari 2013 (2012-2013)

Hoorzitting

over de effecten van de 1 euromaatregel

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door de heer Bart Caron

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Philippe De Coene.

Vaste leden:

de heer Paul Delva, mevrouw Els Kindt, de heren Johan Verstreken, Veli Yüksel;
de heren Johan Deckmyn, Chris Janssens, Wim Wienen;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Herman Schueremans;
de heren Philippe De Coene, Chokri Mahassine;
de heer Lieven Dehandschutter, mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:

de dames Vera Jans, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers;
de heren Frank Creyelman, Jan Penris, Wim Van Dijck;
de heren Peter Gysbrechts, Bart Tommelein;
mevrouw Yamila Idrissi, de heer Jan Roegiers;
de heren Wilfried Vandaele, Kris Van Dijck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
de heer Luckas Van Der Taelen.

INHOUD

1. Toelichting van het onderzoek naar de effecten van de 1 euromaatregel door mevrouw Inge Van Reeth, lector Kunst- en cultuurbemiddeling aan de Karel de Grote-Hogeschool	4
2. Uiteenzetting door mevrouw Isabel Lowyck, gewezen directeur van AmuseeVous en thans afdelingsverantwoordelijke Publiekswerking museum M	5
3. Vragen van de commissieleden en antwoord van de sprekers.....	6

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media organiseerde op 13 december 2012 een hoorzitting over de 1 euromaatregel. Door deze maatregel krijgen kinderen en jongeren onder 26 jaar voor maximum 1 euro toegang tot 23 Vlaamse musea.

Mevrouw Inge Van Reeth, lector Kunst- en cultuurbemiddeling aan de Karel de Grote-Hogeschool, voerde in opdracht van mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, een onderzoek naar de effecten van deze 1 euromaatregel. Zij stelt het onderzoek voor aan de commissie.

Mevrouw Isabel Lowyck, afdelingsverantwoordelijke Publiekswerking museum M in Leuven, en gewezen directeur van AmuseeVous, reflecteert op het gevoerde onderzoek en geeft vanuit de praktijk haar visie op de impact van de 1 euromaatregel op de museumwereld.

1. Toelichting van het onderzoek naar de effecten van de 1 euromaatregel door mevrouw Inge Van Reeth, lector Kunst- en cultuurbemiddeling Karel de Grote-Hogeschool

Mevrouw *Inge Van Reeth* stelt dat het onderzoek naar de effecten van de 1 euromaatregel bij gebrek aan nulmeting werd gevoerd aan de hand van een kwalitatieve bevraging van zowel gecompenseerde als niet gecompenseerde musea, jongeren tussen 19 en 26, en intermediairs, al dan niet uit het onderwijs. Aandachtspunten waren doelgroepenbeleid, communicatie, bekendheid en verwachtingen.

Een eerste algemene vaststelling is dat, in weerwil van een stijging, de vooropgestelde verdrievoudiging van het individuele bezoek niet gerealiseerd is. Verder blijkt de maatregel vooral effect te hebben gehad op schoolbezoek en individueel herhaalbezoek. De musea zelf reageren genuanceerd op de voortzetting: 21 musea zeggen ‘ja, maar’ en 8 ‘nee, want’, 2 deden geen uitspraak. Jongeren zijn voorstander, maar detecteren een gebrek aan communicatie na het eerste jaar. Zowel museumveld als intermediairs en jongeren wijzen op het belang van de inbedding in een ruimer beleid van publieksbemiddeling.

Vrijwel alle musea vragen geen lineaire, maar een genuanceerde en bijgestelde voortzetting van de 1 euromaatregel. Men vindt dat de maatregel moet gecontinueerd worden met aandacht voor kwaliteitsvolle publieksbemiddeling en volgehouden communicatie, niet alleen formeel via scholen, maar ook informeel binnen het jeugdwerk en via sociale media. Men signaleert ook het effect op de gezinnen.

Ook wat de drempels betreft, blijkt de kwaliteit van aanbod en bemiddeling het belangrijkste element, naast volgens leeftijd gediversifieerde communicatie. Net als uit ander participatieonderzoek blijkt dat de financiële drempel belangrijk is, maar niet op de eerste plaats komt.

De musea zelf hebben heel wat vragen over de regeling van de compensatie, zowel over bedragen als besteding, en willen meer transparantie. Ze blijken ook heel uiteenlopend om te gaan met de gedeerde inkomsten en de compensatie vloeit niet altijd terug naar de publieksbemiddeling. Vandaar de vraag om oormerking.

Verder blijkt er nood te zijn aan een meer gedifferentieerd prijzenbeleid, niet alleen wat leeftijd betreft, maar ook rekening houdend met de verschillen tussen geïnteresseerde (herhaal)bezoekers, twijfelaars en niet geïnteresseerden. Voor de eerstgenoemden is er de mogelijkheid van prijsdifferentiatie tussen het bezoek aan vaste collecties en tijdelijke tentoonstellingen.

2. Uiteenzetting door mevrouw Isabel Lowyck, gewezen directeur van AmuseeVous, thans afdelingsverantwoordelijke Publiekswerking museum M

Mevrouw *Isabel Lowyck* focust eerst op de voorgeschiedenis inzake participatiebeleid. In 2004 werd de vzw AmuseeVous opgestart als relatiebureau tussen jongeren en musea. AmuseeVous zorgde ervoor dat naast acties naar jongeren, ook musea werden ondersteund op het terrein van communicatie, aanbod en vrijwilligers. In totaal namen 120 jongeren tussen 16 en 26 actief deel in Antwerpen, Brussel, Gent, Kortrijk en Leuven. In de zomers van 2005, 2006 en 2007 kon men in het kader van de polsbandactie gratis naar 26 musea, wat elk voor de helft gefinancierd werd door Rock Werchter en de Vlaamse Gemeenschap. De gemiddelde jaarlijkse respons bedroeg 10.000 bezoekers, van wie 85 percent tussen 16 en 26 jaar. Maar AmuseeVous was ook aanwezig op de festivalweide zelf. Succesfactoren waren naast de gratis toegang tot musea, de communicatie en de media-aandacht dankzij de partnerships van het festival. Daarnaast heeft AmuseeVous ook een verbinding gemaakt met de leefwereld van de jongeren. Zo had elk deelnemend museum een peter/meter uit de wereld van de popmuziek (Arno, Mauro, Dez Mona, Absynthe Minded enzovoort). Zo gaat ook de psychologische drempel naar beneden.

Positief aan de invoering van de 1 euromaatregel vond men de aandacht voor jongeren en jongerenwerking, dat de erkende musea als een groep naar buiten zouden treden en dat men zowel onderwijs als vrije tijd zou proberen te bereiken. De grootste weerstand kwam toen van In Flanders Fields en Bokrijk. Zelf was AmuseeVous ook tegen het systeem van compensaties door de Vlaamse overheid voor de gedeelde entreegelden van de musea. Deze compensaties vloeien immers niet altijd terug naar de publiekswerking. De promotie van AmuseeVous – nog voor het tijdperk van de sociale media – begon met ludieke acties zoals een fietstocht langs musea en werd aangevuld met een logo, een vlag, een website, een museumgids, perscommunicatie, samenwerking met het Cultureel Jongerenpaspoort CJP enzovoort.

Mevrouw Lowyck heeft een aantal bedenkingen bij het onderzoek naar de effecten van de 1 euromaatregel. De bezoekerscijfers en het aandeel van jongeren daarin, blijven problematisch. Ze heeft ook vragen bij de representativiteit van de steekproef en het beperkte karakter van de onlinebevraging. De kwalitatieve aanpak is eerder een veilige keuze.

M, dat nog maar drie jaar jong is, heeft een gedifferentieerd prijzenbeleid en dynamische openingsuren. Van de 126.000 bezoekers in 2011 waren 25.000 kinderen en jongeren. Er zijn momenteel 290.000 bezoekers per jaar van de website: www.mleuven.be en 4300 Facebookfans. De publiekswerking is gedifferentieerd volgens doelgroepen.

Vandaag is het publiek een cocreator geworden. Het museumbezoek is meer dan ooit een multidisciplinaire totaalbeleving. Alles draait om dialoog. Het publieksdenken sijpelt door in de hele organisatie en de afdeling Publiekswerking – waaronder zowel communicatie, onthaal, bewaking als bemiddeling vallen – wordt in museum M als volwaardig beschouwd. Elk bezoek start in de laagdrempelige en gratis toegankelijke antichambre. In het kader van de communitywerking worden heel wat projecten opgezet, waarvoor zich meer dan 150 actieve vrijwilligers inzetten. Er wordt ook expertise gedeeld met regionale en nationale musea en culturele instellingen.

Wat jongeren betreft, werd gestart met een basiswerking voor kinderen, gezinnen en onderwijs. Een voorbeeld hiervan is de uitvoering van de ‘wall drawings’ van Sol LeWitt door 72 kunststudenten uit Vlaanderen en Brussel. De acties vertrekken altijd vanuit de inhoud en worden intensief begeleid. Het museum wil vanaf september 2013 een omvattend jongerenbeleid uittekenen.

Publiekswerking is heel breed en arbeidsintensief geworden en vraagt veel verschillende competenties, waaronder ook de ontwikkeling van een virtuele wereld. Het marketingdenken moet meer worden geïntegreerd, inclusief de meting van het aantal bezoekers. Ook op het vlak van communicatie zijn revoluties aan de gang, onder meer door de sociale media en de digitalisering. Om de publiekswerking duurzaam te maken, moet zij de vorm aanneemen van leertrajecten die het museumbezoek zelf voorafgaan en opvolgen. Tot slot werd ook een collegagroep vanuit de basis opgericht. Initiatiefnemers zijn het Instituut voor Beeldende, Audiovisuele en Mediakunst (BAM), het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed FARO, het Middelheimmuseum en museum M. M organiseerde op 10 oktober 2012 een internationale conferentie 'Mediation in transition' en op 5 december een infodag voor blinden en slechtzienden. Expertisedeling en uitwisselen van ervaringen (bottom-up) is belangrijk.

3. Vragen van de commissieleden en antwoord van de sprekers

De heer *Paul Delva* begrijpt dat de snelle invoering van de 1 euromaatregel en het ontbreken van een nulmeting de evaluatie moeilijk maken. Werd de Vlaamse museumwereld vooraf bevroegd? Waar kwam de vooropgestelde verdriedubbeling van het individuele bezoek vandaan? Er is kritiek op de beperking van de 1 euromaatregel tot landelijke musea, op de regeling van de compensatie en op het feit dat wie voorafgaand aan de invoering al een gedifferentieerde prijzenpolitiek voerde, er bekaaid af kwam. Klopt het dat de compensatie onvoldoende door de musea werd gebruikt voor jongerenwerking? Heeft de maatregel ertoe geleid dat de musea zelf meer hebben ingezet op de begeleiding van jonge bezoekers? Stroken de conclusies van een soortgelijk Nederlands onderzoek met de Vlaamse ervaring?

De heer *Lieven Dehandschutter* concludeert dat de maatregel geïsoleerd was, hoe goedbedoeld ook, maar vreest dat de afschaffing dat evengoed dreigt te worden. Eigenlijk moet men deze kwestie behandelen binnen de ruimere vraag naar de plaats van een museum in de huidige samenleving. Het lid begrijpt dat de sprekers ook de jongerenwerking breder willen zien dan het klassieke schoolbezoek en dat men moet differentiëren. Hij vermoedt dat het antwoord op de vraag van collega Delva is dat men de middelen, net zoals de inkomsten uit ticketverkoop, heeft ingezet voor de algemene werking van het museum. Tot slot attendeert hij op het effect in Groot-Brittannië van de veralgemeende invoering van gratis museumtoegang voor iedereen, maar dan moet men ook een product, een presentatie en een communicatie hebben die zoveel mogelijk mensen aanspreekt. De prijzenpolitiek moet hoe dan ook een onderdeel vormen van een totaalvisie.

Mevrouw *Yamila Idrissi* onthoudt dat de musea, op één na, vrijwel niet over de maatregel hebben gecommuniceerd. Zij ziet daarin een discrepantie met het pleidooi voor evaluatie. Zijn uit het onderzoek de redenen daarvoor gebleken? De noodzaak van een publiekswerking lijkt haar evident, maar dat lijkt niet overal doorgedrongen. Ontbreekt de kennis, de interesse, of zijn er te beperkte middelen?

Het klopt dat er geen nulmetingen waren, maar mevrouw Idrissi stelt ook vast dat de compensatie niet altijd werd ingezet om de jongeren te bereiken. Men kan zich afvragen wat er dan wel moet gebeuren. Blijkbaar slaagt museum M er wel in om een succesrijke publiekswerking uit te bouwen. Moeten de nulmetingen in de beheersovereenkomsten worden vastgelegd en de middelen geoormerkt met het oog op een duurzaam en gedifferentieerd jongerenbeleid, waarvan de prijszetting een onderdeel vormt?

De heer *Erik Arckens* merkt op dat, door het feit dat er een breed cultuurbegrip gehanteerd wordt, blijkbaar iedereen participeert aan cultuur. Musea blijven echter behoren tot het hogere cultuurbegrip en daar mangelt het aan participatie.

Mensen groeien op binnen bepaalde smaakvelden. Daar hebben ze zelf weinig vat op. De meeste jongeren hebben niet het geluk om primair gesocialiseerd te worden in een milieu dat aandacht heeft voor musea. Daarom zijn economische incentives zoals de 1 euromaatregel of de cultuurwaardebons, onvoldoende doorslaggevend. Als men jongeren wil aantrekken, moet er een leerproces op gang komen om hun culturele competentie te vergroten. Dat is de secundaire socialisatie. Men mag echter niet te optimistisch zijn, want sommige mensen zullen op dat vlak niet evolueren.

Nu is het besef gegroeid dat er meer aandacht moet zijn voor de publiekswerking van de musea. Maar is dat voldoende? Misschien moet er een inhaalbeweging gebeuren voor de culturele competentie. Dat zou dan een opdracht zijn voor het onderwijs.

De heer *Bart Caron* heeft uit het rapport vooral geleerd dat een ruime inbedding van overheidsmaatregelen essentieel is. De 1 euromaatregel paste binnen een breder kader dat echter omwille van financiële redenen niet in de praktijk is omgezet. Het is echter duidelijk dat er behalve de prijs nog andere factoren zijn die een invloed hebben op cultuurparticipatie. Is het juist dat de ondersteuningsopdracht van AmuseeVous niet doorgaan is?

Op een Europese ministerraad werd afgesproken dat de lidstaten in de mate van het mogelijke de 1 euromaatregel zouden invoeren. Blijft dat een belangrijke afspraak? Is die maatregel ook in andere landen ingevoerd? De heer Caron adviseert de vertegenwoordiger van de minister van Cultuur om dit te laten agenderen op de volgende Europese Ministerraad Jeugd of Cultuur.

De heer Caron kan zich niet van de indruk ontdoen dat de musea van in het begin niet erg enthousiast waren over de 1 euromaatregel. Vermoedelijk hebben alleen de compensatiemaatregelen de musea over de brug getrokken. Is er de voorbije jaren onderzoek gebeurd over de publiekswerking van de Vlaamse musea? Is er een instrumentarium ontwikkeld om aan publiekswerking te doen?

Het effect van de polsbandjes die op Werchter werden uitgedeeld en die jongeren gratis toegang verleenden tot musea, was groot. Alle belangrijke voorwaarden om er een succes van te maken waren vervuld: men is naar de jongeren toe gestapt en men heeft een rechtstreeks verband gelegd met hun leefwereld. Misschien zou men een dergelijke aanpak ook kunnen hanteren voor andere manifestaties. Een aanpak op Vlaams niveau is vermoedelijk aan te bevelen, zodat de musea niet allemaal afzonderlijk moeten anticiperen. Dit initiatief is een succes geworden omdat er zoveel musea bij betrokken waren. Het steunpunt zou op dat vlak een belangrijke coördinerende en stimulerende rol kunnen spelen.

Zal de eventuele afschaffing van de 1 euromaatregel niet in de eerste plaats het aantal schoolbezoeken verminderen? De scholen moeten zich immers houden aan de maximumfactuur.

Iedereen streeft naar een verhoging van de cultuurparticipatie. Er is echter discussie nodig over de instrumenten die daarvoor moeten worden ingezet. De minister wil de 1 euromaatregel afschaffen omdat hij onvoldoende effect heeft. De musea moeten hun publiekswerking optimaliseren, maar het voormalige budget voor de 1 euromaatregel werd helaas niet gekoppeld aan die doelstelling. Daarom is een oormerking van de 1 euromiddelen best verdedigbaar, ook al vergt dat mogelijk een aanpassing van het decreet. Overigens gaat het nieuwe beleidsplan van start in 2014, maar wordt de verplichte toepassing van de 1 euromaatregel door de musea reeds afgeschaft in 2013. Waarvoor wordt dat geld dan gebruikt in 2013?

In elk geval was er vóór de invoering van de maatregel onvoldoende overleg met de musea. Is er nu wel overleg geweest met de gemeenten over de afschaffing van deze maatregel, en meer bepaald over de gevolgen daarvan voor de budgettering van de musea op hun grond-

gebied? Misschien moet er een overgangsmaatregel worden uitgewerkt. Tot slot betreurt de heer Caron dat de conclusies van het onderzoek van de effecten van de 1 euromaatregel niet overeenkomen met de beleidsbeslissing van de minister. Dit lijkt op het presenteren van partijpolitieke rekeningen.

De heer *Jan Durnez* benadrukt dat de gemeenten in de tweede helft van 2013 een strategisch meerjarenplan moeten neerleggen met de doelstellingen voor de komende zes jaar en de manier waarop dat gefinancierd zal worden. Het is dus belangrijk om te zorgen voor voldoende duidelijkheid. De musea kunnen kwantitatieve of kwalitatieve doelstellingen formuleren. Het ideaal is een kwalitatieve publiekswerking die leidt tot een groot aantal bezoekers, zoals in het Flanders Fields Museum. Te veel improvisatie is uit den boze, zeker in musea met een grote personeelsbezetting.

De heer *Jean-Jacques De Gucht* heeft nooit geloofd dat de 1 euromaatregel ervoor zou zorgen dat er meer jongeren naar musea zouden komen. Jongeren die geïnteresseerd zijn – daardoor vaak gestimuleerd door ouders en hun omgeving – gaan toch. Meer dan de toegangsprijs aanpassen, is er een gezamenlijk beleid vanuit Onderwijs en Cultuur nodig. Daarnaast moeten de musea samen een promotiebeleid voor bepaalde doelgroepen opstellen. Een goed voorbeeld is de UiTPAS, een vrijetijdskaart waarmee de deelnemer punten kan sparen en die verzilveren in een korting, cadeau of ander voordeel. Ook samenwerking met privé-initiatieven zoals Rock Werchter biedt kansen. De oormerking van de overheidsmiddelen is zinvol om ze te reserveren voor de publiekswerking, niet alleen omdat meer bezoekers meer inkomsten genereren, maar ook omdat de creativiteit van de sector dan gebruikt wordt om jongeren aan te spreken.

De heer *Philippe De Coene* vernam enkele weken geleden dat de verplichte toepassing van de 1 euromaatregel voor de musea wordt afgeschaft, omdat uit een studie gebleken zou zijn dat hij niet werkt. De studie van mevrouw Van Reeth die kort daarna op de website van het agentschap Kunsten en Erfgoed is verschenen, was echter heel wat genuanceerder. Hij heeft de indruk dat mevrouw Van Reeth niet pleit voor de afschaffing van deze maatregel, maar voor een sterkere inbedding. Die indruk werd nog versterkt door de presentatie van mevrouw Lowyck. Zij zegt dat er nog andere maatregelen nodig zijn en dat er nog andere doelgroepen zijn dan de jongeren. Het ene staat echter niet haaks op het andere. Hij heeft de indruk dat men een excuus probeert te vinden om deze maatregel af te schaffen. Het is geen goed idee om een bestaande maatregel, die misschien niet het verhoopte rendement heeft opgeleverd, af te schaffen op een ogenblik dat er nog geen concrete plannen zijn voor een andere aanpak. Daarvoor wil men namelijk eerst nog inspiratie opdoen in het buitenland. Hij betwijfelt of de gedifferentieerde prijzenaanpak die gesuggereerd wordt door mevrouw Lowyck, gemakkelijker te communiceren is dan de 1 euromaatregel. Het museumbezoek stijgt niet noodzakelijk als men het goedkoper maakt. Het is echter duidelijk dat er evenmin meer volk zal komen als men het duurder maakt.

Bij de invoering van de 1 euromaatregel was niet iedereen enthousiast. Nu wordt de maatregel echter even snel afgeschaft als hij destijds werd ingevoerd. De heer De Coene kan zich voorstellen dat de musea bij de invoering van de 1 euromaatregel de indruk hadden dat de minister zich wilde bemoeien met de strategie van hun publiekswerking. Blijkbaar werden de toegekende compensaties niet gebruikt voor de publiekswerking. De bedenkers van de 1 euromaatregel zijn daarvoor echter niet verantwoordelijk. Het blijkt echter niet gemakkelijk te zijn om rond publiekswerking een integraal beleid uit te werken dat gedragen wordt door de hele sector.

Mevrouw *Inge Van Reeth* weet niet waarom de lat, namelijk een verdrievoudiging van het aantal bezoekers, aanvankelijk zo hoog gelegd werd. Een geïsoleerde maatregel kan onmogelijk dergelijk effect ressorteren voor een zo moeilijk te bereiken publiek. Het klopt echter dat sommige musea die voorheen reeds veel moeite deden om jongeren te bereiken, niet voldoende werden gecompenseerd. Het klopt ook dat sommige musea in het begin

tegen de maatregel waren. Dat ze de promotie niet meteen op zich namen, is mede te verklaren doordat AmuseeVous voor de communicatie instond. Toen die organisatie haar acties stopzette, werd dat onvoldoende opgepikt door de musea. Ondertussen hebben ze zich echter aangepast.

De maatregel heeft vooral het aantal schoolbezoeken doen stijgen. De musea vrezen vooral dat het aantal schoolbezoeken zal terugvallen en dat ze geen geld meer overhouden voor goede rondleiding, omkadering en bemiddeling. Daarnaast vrezen ze voor een wild-groei aan tarieven.

Mevrouw *Isabel Lowyck* bevestigt dat AmuseeVous de musea moest aansporen om de 1 euromaatregel bekend te maken. Het had hiervoor na juli 2009 echter geen personeel of middelen meer. Isabel Lowyck maakte een overstap van AmuseeVous naar M in de zomer van 2009. Het Museumdecreet (1998) en later het Erfgoeddecreet laat de musea een levendig beleid voor kinderen en jongeren voeren. In de tijd van de Vlaamse Museumvereniging (mevrouw Lowyck was hier werkzaam van 2000-2004) waren er bijvoorbeeld JongerenMuseumDagen waaraan 12 musea deelnamen. De kwestie is dat publiekswerking voor jongeren veel tijd en middelen vergt. Musea moeten heel wat groepen bereiken, en 'jongeren' is eigenlijk een groep die heel divers is, waarbij zij verschillend moeten worden benaderd. De publieksmiddelen van musea zijn beperkt en ze moeten dus keuzes maken. Toch slagen ze erin om heel wat te organiseren, voor alle leeftijdsgroepen, van kleuters tot hogeschoolstudenten, zoals bijvoorbeeld Museumnightfever van de Brusselse Museumraad. Musea staan dus echt wel open voor invloeden uit de maatschappij en spelen in op wat leeft. Het is belangrijk dat musea met een goede jongerenwerking hun kennis delen met de andere.

Ook mevrouw *Inge Van Reeth* merkt een trend naar meer aandacht voor jongeren, zelfs los van de 1 euromaatregel. Alle musea hebben aandacht voor jongeren, maar door de schaarse middelen en de beperkte bezetting van de dienst Publiekswerking is het soms gemakkelijker te focussen op onderwijsgroepen en volwassenen. Individuele jongeren bereiken, is immers moeilijk en vergt veel tijd, middelen en creativiteit. Musea worden daarenboven beoordeeld op het aantal bezoekers, dus richten ze zich eerder tot de gemakkelijker groepen.

Naast de koppeling met het onderwijs, benadrukt mevrouw Van Reeth het belang van informele educatie en de omgevingscontext, zoals jeugdhuizen en jeugdorganisaties. Promotie langs die kanalen is nog een blinde vlek. Mevrouw *Isabel Lowyck* vermeldt in dit kader de start van de culturele jeugdbeweging Bazart in Leuven, Antwerpen en andere steden. Het jeugdwerk is echter grotendeels cultureel braakliggend terrein. Daarnaast is het vooral een socialiseringsproces, waarbij kinderen van kleins af plezier moeten vinden in museumbezoek. Ze verwijst naar het project waarbij Jules de peuters en kleuters meeneemt in museum M. Jong geleerd is immers oud gedaan. Vandaar het belang om te investeren in duurzame en trajectmatige publiekswerking.

Mevrouw *Inge Van Reeth* bevestigt de noodzaak aan continuïteit. Als de 1 euromaatregel wegvalt, is het niet zeker wat er in de plaats komt. De effecten van de 1 euromaatregel zijn nog niet helemaal ontplooid, en sommige musea willen ermee verder. Een gedifferentieerd prijzenbeleid is een mooi principe, maar moeilijk aan de man te brengen. Een ticket aan 1 euro is daarentegen zeer duidelijk.

Mevrouw *Isabel Lowyck* beaamt dat het prijzenbeleid in museum M nog niet volledig op punt staat. Dat wordt aangepakt vanaf januari 2013. Het is inderdaad belangrijk dat de musea in de toekomst hun prijzenbeleid op elkaar afstemmen. Daarnaast moet er ook oog zijn voor de prijzen van de culturele centra. Het bereik van scholen is immers een cirkel van 20 kilometer. Publiekswerking is nog jong, evenals de meeste diensten Publiekswer-

king trouwens. De professionalisering is echter volop bezig. De hele sector staat achter de nota ‘Groeien in cultuur’.

Heel veel musea zijn niet tegen gratis toegang, maar hebben er toch nog heel wat vragen bij, onder meer over de haalbaarheid en de organisatie ervan, aldus mevrouw *Inge Van Reeth*. De positie van de publiekswerking is niet in alle musea vanzelfsprekend. Dat leidt mevrouw Van Reeth af uit verschillende van haar onderzoeken. De sector kan veel zelf, maar heeft ondersteuning nodig. Voor mevrouw *Isabel Lowyck* volstaat het niet om bezoekers enkel te lokken. Ze moeten ook hun gading vinden en tevreden zijn over het bezoek. Het is een totaalconcept beginnende met publiekswerving en gerichte communicatie. Jongeren willen niet aangesproken worden als groep of met de term jongere. Het is belangrijk ambassadeurs te hebben, zoals in de publicatie *Ambrassadeurs* van Franky Devos. Jongeren moeten een functie krijgen in het museum, jonge kunstenaars moeten uitgenodigd worden om zelf een bijdrage te leveren. Peer-to-peer. Dat is heel arbeidsintensief. Mevrouw *Inge Van Reeth* weet dat dergelijke peer-to-peeracties lange trajecten vragen, veel inspanningen, veel acties en veel energie inzake publiekswerking. Zo lang die er niet is, blijft de jongerenwerking heikel.

Mevrouw Van Reeth verwijst naar de opmerkingen in verband met het gebrek aan nulmeting en aan de mogelijkheid voor het oormerken van overheidsmiddelen voor de publiekswerking. De moeilijkheden inzake de nulmeting hebben te maken met de kassaregistratie, een heel technische kwestie. Bij invoering van de 1 euromaatregel moesten musea het aantal bezoekers onder de 26 jaar registreren. Voorheen werden echter andere categorieën geregistreerd. Vergelijken is dus niet vanzelfsprekend.

Jongeren bereiken is een complex probleem waar zoals altijd geen eenvoudige oplossing voor te vinden is. Een financiële compensatie zal nooit volstaan. Hoewel elk museum publiekswerking belangrijk vindt, is het moeilijk algemene regels op te leggen omdat elk museum anders is. Musea willen wel middelen, maar houden ook aan hun autonomie. Het oormerken van middelen is in dit kader een goede oplossing, anders dreigen ze besteed te worden aan andere dringende behoeften van de musea.

Voor mevrouw Van Reeth hoeft niet iedereen naar een museum te gaan, maar iedereen moet er wel de kans toe krijgen. Het onderwijs is een belangrijke sensibilisator, maar er is onvoldoende aandacht voor de informele leefomgevingen van jongeren zoals jeugdbewegingen. Het doordacht organiseren van acties op evenementen zoals Rock Werchter, eventueel in samenwerking met de privésector, biedt ook nog heel wat mogelijkheden. De nadruk ligt momenteel te exclusief op secundaire socialisatie via het onderwijs. De socialisatie via meer informele leefsituaties gebeurt met kleinere projecten die meer inzet en meer middelen vergen. Ook dan is de prijs van een toegangsticket heel belangrijk. De continuïteit, de duidelijkheid en de eenvormigheid van de 1 euromaatregel zijn grote troeven. De vrees blijft wat er in de plaats komt. Een betere publiekswerking volstaat zeker niet, er is een combinatie van maatregelen nodig op financieel vlak, voor de motivatie en de publiekswerking. Jongeren zeggen terug naar een museum te gaan omdat de rondleiding interessant was, omdat ze op interactieve manier informatie konden verzamelen en dergelijke. Helaas is dat moeilijk meetbaar en vergelijkbaar.

Ook mevrouw *Isabel Lowyck* vindt dat de museumwerking niet binnen de muren moet blijven, een museum moet jongeren warm maken, bijvoorbeeld in de school en in de jeugdbeweging. Ook een virtueel bezoek hoort tot de mogelijkheden. Werken aan publiekswerking is vooral een kwestie van geloof en passie. Dat is niet altijd kwantificeerbaar. De musea willen meewerken aan duidelijke normen voor erkenning, de objectieven en kwaliteitscriteria. Bij een erkenningsdossier zou er een breder luik moeten zijn over publiekswerking.

Mevrouw *Inge Van Reeth* merkt op dat het onderzoek naar publiekswerking heel beperkt en fragmentair is. Ze vermeldt Marijke Van Eeckhaut, die doctoreert over publieksbemiddeling, en zelf deed ze onderzoek naar publieksbemiddeling in actuele kunstorganisaties. De belangrijkste conclusie van het Nederlandse onderzoek is dat financiële stimuli niet volstaan. Een algemene publiekswerking is onontbeerlijk. In Nederland speelt trouwens ook de afschaffing van de culturele kunstzinnige vormingsvakken een rol. Hoe het staat in de rest van Europa is echter niet meteen duidelijk.

Mevrouw *Yamila Idrissi* waardeert de inspanningen van de musea, en erkent dat het moeilijk is om gedetailleerde normen voor publiekswerking op te leggen. Dat neemt echter niet weg dat er van een museum kan gevraagd worden dat het een planning voor zijn publiekswerking opmaakt. Op haar vraag om een oplossing voor de nulmeting antwoordt mevrouw *Inge Van Reeth* dat bezoekers nu wel degelijke correct geregistreerd worden maar dat het onmogelijk is om vergelijkingen te maken met de situatie voordien. De personen onder de 26 jaar waren toen immers geen aparte categorie. Het is onmogelijk om te zeggen met hoeveel het aantal -26-jarige bezoekers gestegen is sinds de 1 euromaatregel. Sinds de invoering van de maatregel zijn vergelijkingen wel mogelijk, hoewel niet altijd duidelijk is wat de oorzaak is van een fluctuatie: de 1 euromaatregel, publiekswerking, evenementen of nog iets anders.

De heer *Paul Delva* merkt een gedeelde zorg voor publiekswerking, vooral naar jongeren. Hij meent begrepen te hebben dat bij afschaffing van de 1 euromaatregel musea in hun beleidsplannen moeten opgeven hoe ze hun publiekswerking willen versterken via een gedifferentieerd prijzenbeleid en met nadruk op jongeren onder de 26 jaar. De musea krijgen dus de verantwoordelijkheid, maar hun erkenning hangt er dan van af. Wat denken de sprekers over dat idee?

De heer *Bart Caron* merkt op dat een daling of stijging van de bezoekersaantallen niet de enige parameter is om het succes van het gevoerde beleid uit af te leiden. Het longitudinaal participatieonderzoek bewijst niet dat de inspanningen mislukt zijn, het is multi-interpretabel. Het beleid controleert immers slechts een beperkt aantal factoren die de participatie beïnvloeden. Misschien hebben de inspanningen ervoor gezorgd dat de daling minder groot was. Misschien zijn de inspanningen gewoon mislukt. Vanuit het idee van gelijke kansen, moet iedereen naar het museum kunnen gaan, maar niet iedereen moet ook echt gaan. Het is jammer dat de middelen niet geoormerkt worden. Musea krijgen nu de vrije hand, zonder veel aansporing voor een degelijke publiekswerking. Vinden de sprekers ook dat de maatregel te vrijblijvend is?

De heer *Erik Arckens* meent dat wat de regering als vervanging voorstelt van de 1 euromaatregel, ruim onvoldoende is.

De heer *Lieven Dehandschutter* meent dat het beleid de bezoekers vooral goesting moet laten krijgen. Het prijskaartje kan natuurlijk een domper zetten op die goesting.

De heer *Philippe De Coene* merkt op dat de overheid en de musea ook goesting moeten hebben om een maatregel te willen doen werken. De 1 euromaatregel is eenvoudig, gemakkelijk en herkenbaar, drie belangrijke voordelen. Hij pleit voor de drive om daar het beste van te maken. Daarnaast is hij bezorgd om het effect als de maatregel wegvalt. De culturele sector zegt schade te hebben ondervonden van de maximumfactuur. Elke onderwijsinstelling die eraan onderhevig was, kreeg echter beduidend meer middelen dan voorheen. Ze kregen daarenboven een enveloppefinanciering die hun meer vrijheid gaf in de besteding. Uiteindelijk was het vaak door de keuzevrijheid dat onderwijsinstellingen minder investeerden in cultuur. Als nu ook de 1 euromaatregel sneuvelt, vreest hij voor een bijzonder perfide effect.

Mevrouw *Inge Van Reeth* meent dat bepaalde musea blij zullen zijn met de vrijheid op het vlak van publiekswerking. Maar wat met de musea waar de publiekswerking en -bemiddeling nog niet verworven zijn? De heer *Paul Delva* herhaalt dat de musea een publiekswerking zullen moeten ontplooiën om erkend te worden. Het is dus allesbehalve vrijblijvend. Musea worden gedwongen om erover na te denken en zich tot een aantal maatregelen te verbinden.

Mevrouw *Isabel Lowyck* is het ermee eens dat de sector een eenvormig prijzenbeleid moet voeren, met minstens gelijke tarieven voor jongeren en kinderen. In het kader van de maximumfactuur moeten de musea diegenen bereiken die beslissen om naar een museum te gaan: directies, leerkrachten en oudercomités. Daarnaast is het belangrijk dat de musea ook binnen het museum zelf voldoende ruimte, autoriteit en middelen krijgen om een publiekswerking voor kinderen en jongeren en ook voor een breder publiek uit te bouwen. Het is een goed voorstel om musea te verplichten tot het schrijven van een beleid of plan inzake publiekswerking via de erkenning. Daarnaast moeten musea hun expertise ook met elkaar delen.

Philippe DE COENE,
voorzitter

Bart CARON,
verslaggever